

szerkesztésében most megjelent 1. füzet kezesség arra, hogy az új folyóirat méltó fölújítása lesz névszerinti elődjének.

Az 1. füzetet a szerkesztő tanulmánya nyitja meg *A Csécsi világból* címen. Ifj. Csécsi János pataki tanár a XVIII. század elején nyíltan hirdetett rationalis elvei miatt sokszoros összeütközésbe jött az egyházi hatóságok orthodoxiájával. Ebből pártoskodás, forrongás keletkezett, nemcsak az egyházi emberek, hanem a diákság körében is. Ezeknek leírása kapcsán mint érdekes háttér domborodik ki az akkori kollegiumi élet. — Nagyobb cikkek még: a türelmi rendelet történetéhez, *Zsindely István dr.-tól*. A szárazföldi semlegesség elvei, *Férenczy Árpád dr.-tól*. Az Irodalom rovatában *Bakonyi József* közöl beható ismertetést Antalfy Endrének Petróczy Kata kuruckorbéli költőné életét és munkáit tárgyaló művéről. Gazdag adattár s abban a többek között Apafi Mihály fejedelemnek két, a vándorló diákokra vonatkozó, eddig kiadatlan levele zárja be a jól szerkesztett és szép kiállítású füzetet.

A folyóirat évnegyedenként jelenik meg, előfizetési ára 6 kor.

KÜLFÖLDI IRODALOM.

Staudinger F., Kants Bedeutung für die Pädagogik der Gegenwart. (H. Vaihinger und B. Bauch: Zu Kants Gedächtnis. Berlin, Reuther és Richard, 1904. 211—245. l.)

Az új kantianizmus híveinek és Herbart követőinek vitáját ismerteti a szerző. Kantból indult ki mindkét irány, de Natorp Pál szerint Herbartnál Kant elvei részben elhomályosultak, ezért teljes tisztaságukat vissza kell szerezniük és az eredeti forrásból, Kantból kiindulnunk. Natorp előtt felszólalt már ily értelemben Jäger O., Salwürk, Bröhmel O., míg Herbart pädagogiájának védelmére keltek Willmann O., Flügel, Just, Rein. A nevelés célja Kant és Herbart szerint az erkölcsi akarat képzése, mely azonban Kantnál az akarat autonómiáján, törvényszerű jellegén, az akaratnak önmagával való megegyezésén, míg Herbartnál esztétikai ítéleten alapul. Kant csak az akarat formáját határozza meg, Herbart annak tartalmát is. Natorp kiemeli Herbart néhány elvét és a közösség nevelő erejének hangsúlyozásával kiegészíti. A fegyelmezés és nevelés megkülönböztetését szükségtelennnek tartja és az akarat és értelem képzését szorosabb, törvényszerű összefüggésbe hozza. Az egyéni és társadalmi egyaránt figyelemben részesítették Pestalozzi és Herbart is. A pädagogiában a kettő szembeállítására téves fogalom meghatározás eredménye, mert el-

választhatatlan korrelációban állanak. Melyik előbbre való, ez a kérdés emlékeztet a tojás és tyúk problémájára. Natorp pozitív elmélete, mely a társadalmi életre alapítja a nevelést, nem áll ellentétben Herbart felfogásával. Bergemann a társadalmi irányt túlozza és Natorppal is szembe kerül. Az ellentétek kiegyenlítése ez irányban nem okoz nehézséget. (L. Magy. Pæd. XIII. évf. 265. l.)* De a társadalmi nevelés elvét Kant pædagogijának céljával egybevetve elütő nevelési rendszerhez jutunk. A nevelés célja e kiegészítéssel a társas élet kötelékében is szabadon akaró egyének képzése, akik közös munkával a társadalomban az ésszerű rend megvalósítására törekszenek. A nevelés elve az ész képzése és szigorúan objektív törvényszerűség megismerésére nevelés. «Je reiner die Verstandesbildung ihre Eigenart bewahrt, um so reiner vermag sie zur Willensbildung beizutragen». Az eszköz megválasztásában e felfogás Rein elvének megfordítására vezet és nem a tanítás anyagában alkalmazkodik a lelki erők törvényszerűségéhez, hanem a lelki erők törvényszerű fejlesztésére törekszik a tanítás anyagának törvényszerű összefüggése által. A tanítás anyagát úgy kell megválasztanunk, hogy a gyermek a világról és az életről törvényszerűen összefüggő képet nyerjen; tudományunk, jogi és társadalmi életünk alapelvei lehetnek a nevelésnek alapelvei. Az ellentét Kant és Herbart pædagogijája között a következő pontokba foglalható: 1. Herbart a tanítás objektív anyagának egysége helyett pszichologiailag egységes módszerre törekszik; 2. erkölcsstana a törvényszerűség megállapítása helyett megszabja a cselekvés formáját is, ami formalizmusra és dogmatizmusra vezethet; 3. mesterséges úton megállapított erkölcsstana áll a nevelés középpontjában, ahelyett, hogy egy részét képezné az egész embert képző tanításnak. Herbart pædagogijája részleteiben gazdag tapasztalaton alapuló bármennyi igazságot nyújt, e pontokban eltért Kant elvontabb elveitől. Ezeket az elveket egész tisztaságukban azonban talán csak beláthatatlan idők mulva fogja az emberi nem megvalósítani.

Karl Lajos.

*

Dr. A. Hinterberger: *Ist unser Gymnasium eine zweckmässige Institution zu nennen?* Leipzig 1905. Wilhelm Braumüller.

Egy orvos munkája, aki alig ismeri a modern pedagógiai törekvéseket, amelyek a gimnázialis élet egyes részeit oly erősen javítják, és kiegészítik, úgy hogy szerző s a gimnázium sorakozó ellenségei sokszor csak szélmalomharcot vívnek rég nem létező szokások ellen. Dr. Hinterberger a radikális reformok híve s munkájában nem egy

* És a februári füzet első cikkét is.